

Balatoni András - Rippel Géza

Az elmúlt 100 évünk növekedéstörténete – Tényleg kivételes időket élünk

2018 után 2019-ben is 5 százalék közeli ütemben növekedett a magyar gazdaság. Ezzel hazánk immár egymást követő második évben tartozott Európa három leggyorsabban növekvő gazdasága közé. A nemzetközi összehasonlítások mellett növekedési teljesítményünket időről-időre érdemes a gazdaságtörténet tükrében is megmérni – különösen úgy, hogy a rendszerváltás óta eltelt három évtized teljes hazai reálgazdasági felzárkózásának mintegy háromnegyedét az elmúlt hét év adta. A magyar gazdaság trianoni béke diktátum óta eltelt évszázadában ritkák voltak a hosszabb – jelenlegihez hasonlóan – legalább hét éves növekedési ciklusok. A konjunktúrát időről-időre globális háborúk, világgazdasági válságok vagy súlyos gazdaságpolitikai hibák (visszatérő külső eladósodás) szakították meg. Az elmúlt száz évben kilenc hazai növekedési periódus azonosítható. Ebből azonban mindössze négy esetben történt felzárkózás is (pl. Ausztriához képest). A rendelkezésre álló adatok alapján azonban egyedül a jelenlegi, 2013 óta tartó növekedési időszak kapcsán lehattunk szemtanúi a belső és külső egyensúlyt is megőrző konvergenciának. Ráadásul az évente több, mint 2 százalékos növekedési többlettel az elmúlt hét évünk az egyik leggyorsabb felzárkózást is hozta.

A 2013-ban újrainduló gazdasági növekedés 2019-ben is folytatódott. **A magyar GDP 4,9 százalékkal bővült a tavalyi évben.** A kedvező teljesítmény nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő, a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján **hazánk növekedése a legmagasabb az európai országok körében** (Írország és Málta éves bővülése egyelőre nem ismert). Az élénk gazdasági teljesítménnyel összhangban **2013 és 2019 között a hazai GDP évente átlagosan 3,8 százalékkal bővült.** Ezzel a rendszerváltás óta eltelt három évtized teljes hazai reálgazdasági felzárkózásának mintegy háromnegyedét az elmúlt hét év adta.

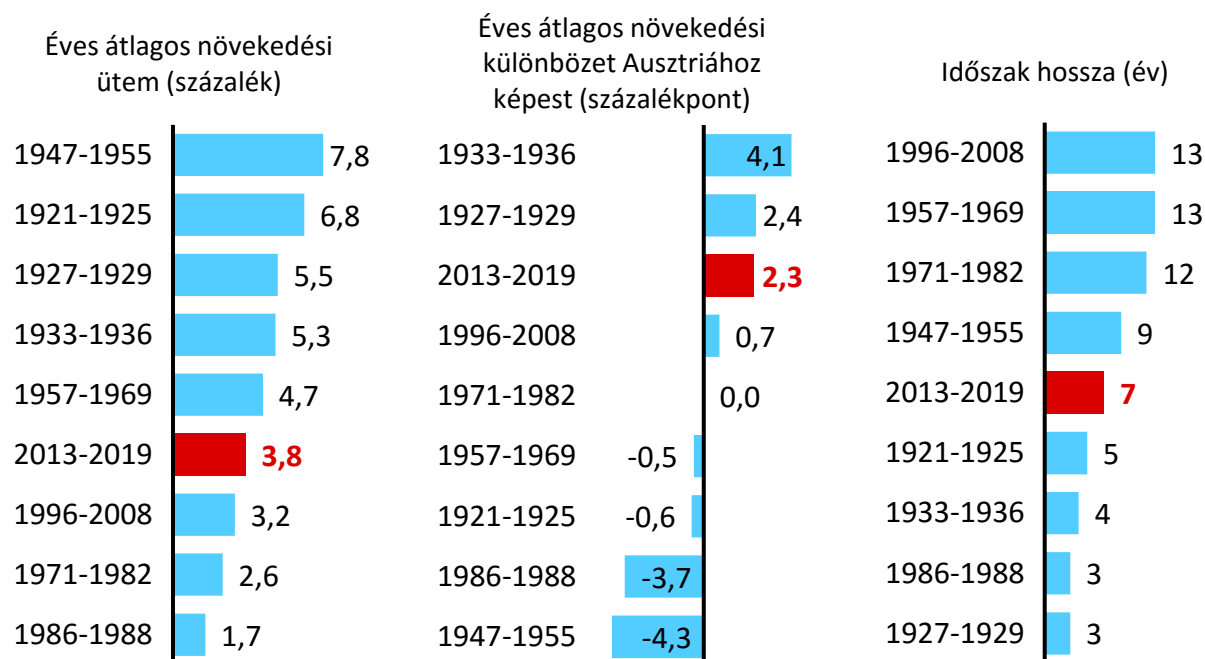
Az elmúlt 100 év gazdaságtörténete

Az 1920 óta eltelt száz év hazai adatai alapján hazánkban kifejezetten ritkák azok az időszakok, amikor megszakítás nélkül – legalább három egymást követő éven keresztül – folyamatosan növekedett a magyar gazdaság. Az aktuális immár hét éves növekedési időszak **az 5 leghosszabb növekedési periódus közé tartozik.** A gazdasági teljesítmény éves átlagos bővülését tekintve a 2013-2019 közötti időszak a hatodik leggyorsabb az elmúlt száz évben. **A jelenleginél is dinamikusabb növekedést csak világháborúkat vagy az 1956-os forradalmat követő periódusokban, illetve néhány rövidebb időszakban tudott felmutatni Magyarország.**

Ennél is kedvezőbb a kép, amennyiben a GDP-növekedést nemzetközi kontextusba helyezzük. A hétéves egybefüggő gazdasági bővülés nemzetközi összehasonlításban is figyelemreméltó, ugyanis a 36 OECD tagország historikus növekedési periódusainak átlagos

hossza kevesebb, mint öt és fél év. Az elmúlt hét évben a magyar gazdasági bővülése évente átlagosan **2,3 százalékponttal haladta meg az osztrákot**, ami az 1920-30-as évek rövid időszakait követően a harmadik leggyorsabb konvergencia (1. ábra). **Hasonlóan dinamikus és hasonlóan hosszú időszakon át tartó felzárkózás korábban nem valósult meg.**

1. ábra: Éves átlagos bővülési ütem és növekedési különbség, valamint a periódusok hossza a historikus növekedési időszakokban

Megjegyzés: Legalább három éven át tartó növekedési periódusokat vizsgálva.

Forrás: Maddison és Eurostat alapján MNB

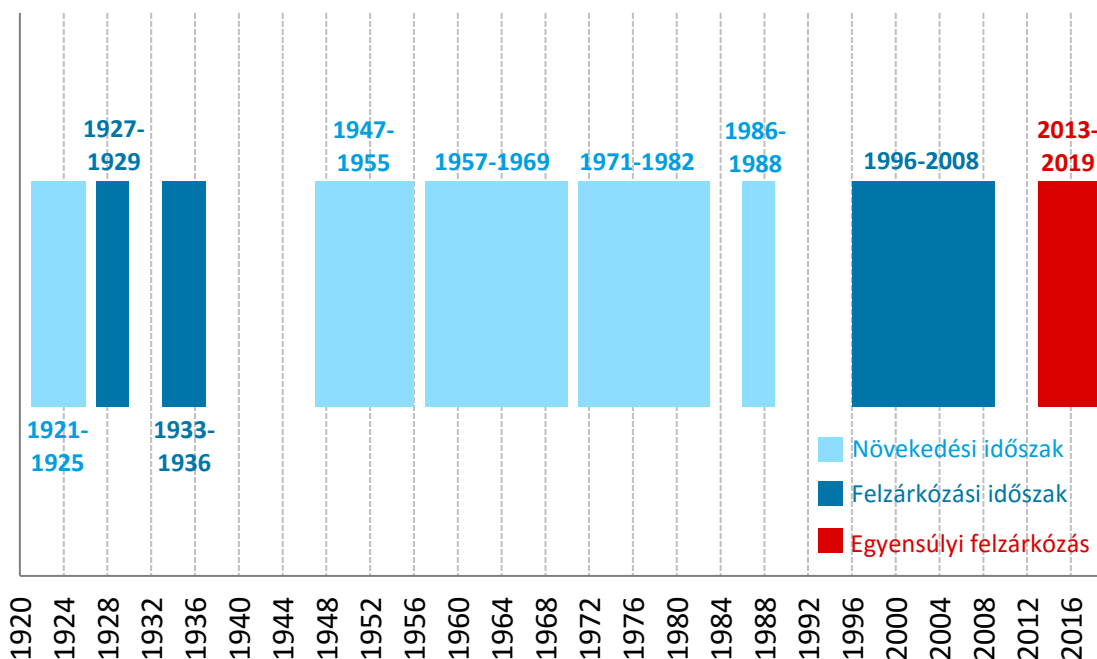
Az 1920 óta eltelt 100 évben kilenc növekedési periódusa közül (2. ábra), csak **négyben történt felzárkózás Ausztriához viszonyítva**. Ráadásul a konvergenciaidőszakok fenntarthatósági szempontból is jelentősen különböztek.

- Az **1920-30-as években többször is** dinamikusan bővült a magyar gazdaság. A gazdaság első világháborúban megakadt strukturális átalakulása folytatódott. Ezzel összhangban a textil- és cukoriparban is jelentős fejlődés ment végbe, miközben a **magyar elektrotechnika műszereit és a közlekedési eszközgyártás termékeit világmárkaként tartották számon** (Ganz, Orion). A gazdaság növekedését az időszak közepén a nagy világgazdasági válság akasztotta meg, amit 1933-tól a gazdaság helyreállása és a katonai megrendelések növekedése miatt bekövetkező újabb gyors GDP-bővülés követett. 1933-1936 közötti **rövid időszakban** a magyar gazdaság ismét Ausztria növekedési ütemét meghaladó mértékben bővült, aminek azonban a közelgő második világháború gyorsan véget vetett.
- A második világháború lezárását követően megindult a magyar **tervgazdasági rendszer** kiépítése, ami ugyan kezdetben gyors növekedést eredményezett, de **fenntarthatósági problémái is azonnal jelentkeztek**. A romokban álló országban a világháborút követő

helyreállítási periódus a magyar gazdaság leggyorsabb növekedési időszakát hozta, azonban a **hatékonyságtalan gazdaságszerkezet kiépítése** már kezdetben is **jelentős lemaradást eredményezett** az ennél is gyorsabban fejlődő Ausztriához képest. A gazdasági növekedésnek az 1956-os forradalom jelentette a végét.

- 1957-től a kádári rendszer gazdasági legitimitását a fogyasztás és az életszínvonal fokozatos növelésével kívánta megteremteni, még ha ennek az ára súlyos eladósodás is volt. **A forradalom leverését követően két hosszabb növekedési periódust azonosíthatunk.** A hatékonyságtalan termelési struktúrák fenntartása, a világpiaci nyersanyagárak emelkedése és a sikertelen reformkísérletek mellett a növekedés azonban egyre nagyobb külső eladósodás mellett ment végbe. Ráadásul a 2. világháborút követő tervgazdasági időszakra általánosságban elmondható, hogy a magas növekedés önmagában nem jelentett garanciát a felzárkózásra. 1947 és 1982 között ugyanis Ausztria GDP-je élénk ütemben – évente átlagosan 6 százalékos meghaladó mértékben – emelkedett, így a fenntarthatatlan szocialista növekedési modell **nem eredményezhetett felzárkózást a nyugati szomszédunkhoz, sőt...**
- A **rendszerátváltást követően** több felzárkózási szakaszt is mutatott a magyar gazdaság, amelyek azonban fenntarthatósági szempontból eltérőek voltak. **A 1996 és 2001 közötti konvergencia államadósság érdemi csökkenése mellett következett be,** míg **2002 és 2006 közötti** periódusban a gazdaság romló strukturális helyzetét egyre inkább az újból **növekvő külső eladósodás** (elsőként a költségvetés, később a háztartások) fedte el. A problémákat a 2008/2009 globális pénzügyi válság hozta végérvényesen a felszínre súlyos gazdasági, társadalmi és politikai válságot előidézve.
- **A 2013 óta eltelt 7 évben a felzárkózás a belső és külső egyensúly fenntartása mellett ment végbe, amelynek alapját a 2010 utáni reformok teremtették meg.** Első alkalommal mutat úgy felzárkózást a magyar gazdaság, hogy közben a folyó fizetési egyenlege az időszak átlagában pozitív és a költségvetés hiánya is – tartós elsődleges többletek mellett – folyamatosan 3 százalék alatt maradt. Mindeközben a fenntartható növekedés biztosításához rendelkezésre álló eszközeivel a Magyar Nemzeti Bank is jelentős támogatást nyújt.

2. ábra: Növekedési és felzárkózási időszakok Magyarországon

Forrás: Maddison és Eurostat alapján MNB

A következő években a magyar gazdaság a globális és európai konjunktúra növekvő kockázataival szembesül. Azonban a historikus adatok alapján, a globális hangulatváltozás időszakában, az elmúlt 100 évben korábban soha nem rendelkezett a jelenlegihez hasonlóan erős fundamentumokkal a magyar gazdaság. A reálgazdasági felzárkózás fenntartásához az előttünk álló időszakban elengedhetetlen lesz a **versenyképesség erősítése, a növekedési tartalékok mobilizálása és a 21. század világgazdasági megatrendjeihez történő gyors alkalmazkodás.**

„Szerkesztett formában megjelent a növekedés.hu oldalon 2020. március 5-én.”